

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 6

*Матеріали VI Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Державне управління: стратегія і тактика
формування сучасного фахівця”,
м. Київ, МАУП 29 жовтня 2011 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2011

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 8 від 28.09.11)*

Редакційна колегія

М. Ф. Головатий (голова), д-р політ. наук, проф., *В. В. Омельчук* (заступник голови), канд. іст. наук, *П. Ф. Вознюк* (відповідальний секретар), канд. політ. наук, доц., *І. П. Бідзюра*, д-р політ. наук, проф., *П. П. Гай-Нижник*, д-р іст. наук, старш. наук. співроб., *Ю. О. Куц*, д-р наук держ. упр., *І. П. Лопушинський*, д-р наук держ. упр., проф., *В. М. Піскун*, д-р іст. наук, старш. наук. співроб., *Я. Ф. Радиш*, д-р наук держ. упр., проф., *І. В. Розпутенко*, д-р наук держ. упр., проф., *Г. П. Ситник*, д-р наук держ. упр., проф., *П. К. Ситник*, д-р філос. наук, проф., *Ю. П. Сурмін*, д-р соц. наук, проф., *В. В. Утвенко*, канд. іст. наук, доц., *М. В. Чечетов*, д-р наук держ. упр., проф., *Н. П. Ярош*, д-р наук держ. упр., *Н. М. Чернуха*, д-р пед. наук, проф.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності: [зб. наук. пр.] / МАУП. —
С76 К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2011 —

Вип. 5 : Матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. “Державне управління: стратегія і тактика формування сучасного фахівця”, м. Київ, МАУП, 29 жовт. 2011 р./ редкол.: М. Ф. Головатий (голова) [та ін.]. — 2011. — 428 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

І. М. Воробйова Методи подолання кризи легітимності влади.....	132	О. В. Котеньова Політика державного управління у сфері господарювання в умовах ринкової економіки	192
І. М. Николін Бар'єри міжособистісного спілкування та їх вплив на соціалізацію особистості.....	134	С. С. Маяковський Механізм фінансового забезпечення регіональної політики єс	195
М. О. Левченко Аналіз і прогнозування економічного потенціалу підприємства з позицій системного підходу	138	Л. А. Сокур Впровадження навчального курсу «державна політика у сфері діловодства» як запорука розвитку особистості фахівця та його професійної компетентності	197
І. М. Найдьонов Наукова організація підготовки менеджерів.....	143	І. Проценко Парадигма сучасної бізнес-освіти: управління системою підготовки сучасного лідера (на прикладі українського народного університету МАУП)	201
Ф. М. Медвідь Л. М. Техмурова Місцеве самоврядування в Україні: питання теорії та історії	147	О. О. Воронятніков Організація системи урядових органів публічного управління.....	205
Н. О. Кочерова Кримінально-правова характеристика вимагання (за ст. 189 КК України).....	151	В. В. Бірюкова Розвиток управління як передумова розвитку навчального закладу.....	207
О. В. Зотов Особливості управління державними проектами.....	154	О. В. Лапочкін Проблеми реформування методів управління безпекою державного руху.....	212
М. В. Москальов Психологічні особливості рівнів розвитку когнітивного компоненту психологічної готовності майбутніх менеджерів до управління змінами в організації	156	В. А. Гудов Атомний аспект міжнародних відносин (атомний вимір "human security")	217
В. В. Галайдюк Основні аспекти формування регіональної молодіжної політики в період трансформаційних змін.....	164	В. Г. Гуров Основні підходи для вирішення проблем складання арбітражних застережень.....	221
К. О. Петракова Соціально-економічні аспекти трансформаційних реформ	169	М. Л. Семенюта Спадковість зовнішньої політики Румунії	224
С. В. Білецький	172	І. Алмаші Транскордонний вимір міжнародних відносин	228
А. В. Гольоса Торгівля людьми як глобальна проблема XXI століття	175	Л. О. Глушко Психологія впевненості як наслідок інтеріоризації соціального досвіду та психологія творення параметрів соціуму та держави	233
Ю. В. Гоцуляк Місце та роль державних установ для розвитку правової держави в роботах П. І. Новгородцева.....	179	Н. С. Задорожня Проблемні питання визначення категорії «інвестиції» за законодавством України	237
А. В. Гнилозубенко Доктрина розподілу влади	182	М. О. Мороз Державна політика щодо правового регулювання відносин власності в Україні	240
А. О. Куртакова Державне управління у сфері охорони праці: розвиток та перспективи вдосконалення	185		

ТРАНСКОРДОННИЙ ВИМІР МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Становлення і розвиток української державності, вип. 6, с. 228–232

Посилення інтересу європейців — як науковців і політиків, так і пересічних громадян — до проблеми кордонів та прикордонних регіонів є закономірним на тлі їх прагнення забезпечитися від нових конфліктів на континенті, з якого почалися обидві світові війни ХХ ст. Цей інтерес посилювався з поступовим послабленням політичного режиму, що діяв у рамках відомої демаркаційної лінії між Сходом і Заходом. Сприяли цьому також спільні наміри остаточного усунення економічних бар'єрів.

Ставлення рядових громадян до єврорегіональних і загальних інтеграційних процесів по-своєму відображає труднощі та перешкоди на шляху до виходу ЄС на новий рівень, тобто перехід до спільної зовнішньої і внутрішньої політики. Існування прикордонних регіонів оцінюється здебільшого у двох вимірах: вони одночасно розглядаються як в Європі у сталому розумінні поняття, так і в Україні й інших пострадянських державах межею і точкою контакту, частиною національної системи, а одночасно і субрегіональної системи. Разом з тим вони доволі часто виступають в ролі генераторів непорозумінь та суперечностей, тому що між ними відсутні адекватні домовленості та угоди [1]. Ми вбачаємо особливе значення для нас концептуального підходу французьких науковців, а саме тих, що виступають за збільшення рівня автономії учасників переговорного процесу між окремими регіонами різних країн [2]. Річ у тому, що французьким дослідникам притаманне

особливо виразне устремління до самостійних оцінок, положень, висновків, рекомендацій. Тут позначається і особливість політичної культури Французької Республіки. В теоретичному плані осмислення форм і механізмів міжнародної співпраці проходить по-різному. Загалом виділяють різні види співпраці та інтеграції: за предметом — політична, економічна, науково-технічна інтеграція; за географічним принципом — глобальна, регіональна, субрегіональна інтеграція; за домінуванням ідеї “виширну”, тобто в напрямі збільшення учасників, чи “вглибину”, коли розширюються зв'язки між тими самими членами [3]. З моменту утворення Співтовариства продовжується боротьба між національними державними інтересами країн-членів та моделлю міжнародної організації на базі міжнародного права. Такий підхід можна назвати функціоналістським [4]. Проте в результаті політичної боротьби країни — члени ЄЕС відмовлялися від федеративної і конфедеративної форми співдружності. На думку відомого європейського діяча Ж. Делора, процес інтеграції Західної Європи не є орієнтованим на жодну модель. Він переважно спрямований на досягнення консенсусу політичних інтересів [5]. Таким чином, в основу кладуться суто прагматичні чинники так званої політичної та економічної доцільності. До “глобального плану дій” політичного характеру, ухвалення державних рішень щодо розв'язання цих проблем приєднуються провідні фахівці Інсти-

туту всесвітнього спостереження у Вашингтоні. Зокрема, вони окремо виділяють такі чотири напрями співробітництва на інтеграційних засадах: розвиток енергетичних стратегій, відновлення лісів, стабілізація сільськогосподарського виробництва, призупинення зростання населення. Вводиться у політологічні дослідження категорія “рівність поколінь”. При цьому американський автор робить такий радикальний висновок: якщо людство зможе втілити формулу рівності поколінь у життя в галузі міжнародного і національного права, з’явиться реальна можливість побудови “життєздатного суспільства” [7–8].

Багатьох сучасних політологів об’єднує погляд на глобальне майбутнє з точки зору локального. Так американський політолог Шуман Мішель Г. в своєму дослідженні глобального суспільства зазначає, що воно можливе лише через самотвердження локального. Цей американський дослідник стверджує, що видатним політиком може стати “дуже локальна особа” бо вона може виразити велике через місцеве [9–10]. “Інтерлокалізм” як дійсний і можливий факт міжнародного життя має бути представленим у глобальному контексті МВ [11–12].

Значну увагу дослідженням інтеграційних явищ приділяють футурологи. Зокрема, американський політолог та соціолог О. Тоффлер є незаперечним автором концепції “шоку від зіткнення з майбутнім”. Він переконаний у тому, що однією з причин такого “шоку” може стати зіткнення двох протилежних явищ — національних суверенітетів і глобалізації. Саме вона має взяти гору, якщо людство збирається на практиці реалізувати ідею виживання [13]. У більш пізніх працях (“Третя хвиля”, “Змішана влада”), констатуючи соціальну кризу “індустріального суспільства”, Тоффлер покладає надії на нове суспільство — третю хвилю. Він виокремлює

групу країн, які перебувають на стадії “суперсимволічної” економіки і можуть сформувати світову систему накопичення суспільного багатства в ім’я інтересів конкретних людей [14].

Важливо, що інтеграційний елемент у таких підходах подається крізь призму людських і цивілізаційних цінностей. Вимір політичної культури цікавить їх передусім з точки зору “породжуваного ним уявлення про простір” та “ролі культурних відмінностей у формуванні просторової структури”. М. Фуше вважає поняття “Європа” та “арабський світ” “культурними міфами” у свідомості людини, які є беззмистовними в антропологічному плані [15, 334]. І в даному випадку переважає загальна філософія, втрачається практичний підтекст інтеграційної позиції.

Ми поділяємо ту частину концепції Бжезінського, в якій лежить його переконання, що ЗЄ, незважаючи на її зовнішнє благополуччя, є обтяженою різноманітними внутрішніми проблемами. Європейська інтеграція, зокрема, залишається радше процесом, аніж конкретною справою, а могутня і політично одностайна Європа малоімовірна у передбачуваному майбутньому [16]. Починаючи з 60-х років, були зроблені спроби переносу акценту з акторів на дії. Поступово зарубіжні політологи починають розглядати транскордонні відносини як зразок взаємовідносин, здатних формувати систему, породжувати структури та інститути. Так англійський дослідник МВ Дж. Бартон, уникаючи формалізованих прийомів, побудував свою теорію “павутини”. Вчений стверджує, що “світове суспільство” слід розглядати як “павутину взаємодії”, яка включає в себе велике розмаїття взаємодій акторів [17].

Більший прагматизм притаманний європейським авторам. Багато з них вже всерйоз звернулося до проблематики оцінки соціальної результативності по-

літики інтеграції та регіоналізації в Європі. Так, професор соціальної політики Шефільдського університету Б. Дікон (Великобританія) досліджує ту сферу політики, яку він сам називає “транснаціональною”, маючи на увазі “спробу наповнити відповідним змістом нові процеси глобалізації та запропонувати альтернативні соціальні, економічні й політичні стратегії діяльності за нового світового ладу (безладдя)” [19, 22]. Французький політик і вчений Ф. Герцог у своїх дослідженнях інтеграційних процесів ЄС звертає увагу на неефективність ряду інститутів ЄС у соціальній політиці, що призвело до збідніння частини населення ЗЄ [20]. Інший аспект прагматизму притаманний французьким вченим Тольра та Верньєру. У своїй фундаментальній роботі “Етнологія та антропологія” вони не просто дослідили етнічні та регіональні засади реальної європейської політики. Вчені зуміли показати, що подальший розвиток регіональної інтеграції на континенті можливий тільки за ретельного врахування того чинника, що місцеві інтереси завжди переважали в Європі й ще довго переважатимуть [21, 210].

Аналізуючи парадигму протилежностей постмодернізму деякі політологи пропонують конкретні співставлення традиційної політики оборони та нової етики “іншого”. Філософський контекст знову-таки полягає у загальному, часом декларативному гуманістичному ухилі. Вест переконаний, що інтернаціоналізація здобутків західної цивілізації з її ключовою ідеєю поваги до іншої людини якраз і зніме необхідність політики захисту “іншого”. В “інше” він включає і державу з її традиційними функціями та атрибутами. Зміни в соціальній політиці можливі, за Вестом, лише на основі критичного перегляду можливостей та перспектив “вестернізації” [22]. З таким підходом можна сперечатися, але наявність у ньому теоретичного зерна не ви-

кликає сумнівів. Відтак, все більшу увагу аналітиків різних країн і шкіл привертає така тенденція міжнародних відносин, як регіональна інтеграція, поява і розвиток транскордонних організацій. Останні виходять за традиційні рамки представництва державних структур, дедалі помітніше об’єднуючи людей на основі певних інтересів. Саме в рамках цих організацій проходить інтенсифікація міждержавних і міжрегіональних контактів. Посилюється тенденція до транскордонної співпраці з глобальних проблем — економічних, екологічних, боротьби з тероризмом і організованою злочинністю тощо.

Важливим досягненням науковців стало прояснення дефініцій. Зокрема, була внесена певна ясність відносно того, що таке, зокрема, європейський регіон, який механізм його функціонування є оптимальним тощо. У сучасній практиці країн ЄС регіон трактується як територія держави, котра становить єдність з географічної точки зору та спільноту, в якій існують спадковість, загальні цінності та бажання населення зберігати і розвивати свою історичну самобутність з метою стимулювання культурного, економічного, соціального стабільного розвитку [23].

Проте практика єврорегіональної співпраці виявляється щораз різноманітнішою та повнішою протиріч, що штовхає науковців до модифікації своїх підходів, оцінок і висновків. Нам у цьому зв’язку важко погодитися з Д. Ружменом, коли він дає проблематичне визначення транскордонного регіону як географічного та історичного феномену, потенційний розвиток якого в економічній сфері та у забезпеченні прав етнічних груп припиняється суверенітетом урядів по обидва боки кордону. Навести його тут нас спонукає факт подання цієї дефініції у “Підручнику прикордонної співпраці для регіональних та місцевих влад в Європі” як зразкового [24–25].

Те саме можна віднести і до ідеї формування цілісного регіонального простору, який охопив би країни Західної Європи (ЗЄ) та ЦСЄ. Ряд впливових членів Європейської Комісії та аналітиків подають низку аргументів на користь висновку про те, що для розвитку загальноєвропейського ринку та запровадження справді пропорційного регіонального принципу в ЄС необхідно зменшити формальності до мінімуму через залучення і втілення поняття єдиного простору [26–28]. Закономірною є поява концепції, автори якої на основі переконливих аргументів доводять, що це явище і відповідний процес є одночасно оформленням наднаціональної держави і міжнародного режиму. Для кращого розуміння тут слід умовно співставити нинішній ЄС з національною державою. Це майже безумовно дає змогу одночасно спиратися у дослідженні на модель національної інтеграції та категорії науки про МВ. Застосування нами цієї концепції власних режимів справді дає можливість дати точнішу картину політичних процесів на всіх рівнях ЄС.

Література

1. Discussion paper on international cooperation in relation to Cross – border activity of collective investment scheme. – <http://risk.ifci.ch/135950.htm>. – 10 p.
2. Ricq Charles. Les Cantons Frontaliers et l'Integration Européenne / Single European Act – 1992, Proceedings of the symposium of 28 October 1988. – P. 1 – 56 p.
3. Цыганков П. А. Европейская идентичность и европейский порядок // Вестн. Моск. ун-та. – 1996. – № 4. – С. 37 – 44.
4. Fontaine Pascal, A brief history of European integration // Frontier – free Europe. – 1995. – N9. – P. 1 – 2.
5. Bonnefoi Serge, Bonnefoi Christine, Droit européen Institutions, principes, politiques. – Paris: MASSON, 1991. – 240 p.
6. National Public and Private EC Lobbying. – Ed. by R. Van Schendelen. Aldershot: Dartmouth Publishing Company, 1993. – 304 p.
7. Ruggie J. G. Continuity and Transformation in the World Polity: Toward a Neorealist Synthesis // World Politics. – 1983. – January. – P. 261–285.
8. Webber David J. Analyzing Political Feasibility: Political Scientists' Unique Contribution to Policy Analysis // Policy Studies Journal. – Vol. 14. – № 4, June 1986. – P. 545–553.
9. Shuman Michael H. Going Local Creating Self – Reliant Communities in a Global Age. – New York. London. Toronto. Sydney. Singapore, 1998. – 306 p.
10. Euroregion Karpatski. Cześć polska. – Bydgoszcz, 1999. – 101 p.
11. Haefliger Christian, Case study of the Regio Basiliensis // Building a New Europe. Transfrontier Cooperation in Central Europe. – Prague. Budapest. New York. Kosice: Institute for East West Studies, 1996. – P.64 – 73.
12. Huntington Samuel P. The clash of civilizations. Remaking of word order. – New York: Atouchstone book, 1997. – 368 p.
13. Тоффлер Алвин. Третья волна: Пер. с англ. – М.: АСТ, 1999. – 784 с.
14. Тоффлер Алвин. Футуршок: Пер. с англ. – Санкт-Петербург: Лань, 1997. – 464 с.
15. Fouchet M. Geopolitiques hier et aujourd'hui Entretien avec Michel Fouchet // Erudes. Parris: – 1991. – № 4. – P. 329 – 340.
16. Бернер Эрьян. Реконструкция Европы // Международная жизнь. – 1991. – № 1. – С. 31– 36.
17. Barton J. World Society. – London: Cambridge University Press, 1972. – 205 p.
18. Фергусон Йел. Глобальное общество в конце двадцатого столетия / Международные отношения: социологические подходы. – М.: Гардарики, 1998. – С. 195 – 221.
19. Дікон Боб, Мішель Халс, Пол Станс. Глобальна соціальна політика. Міжнародні організації й майбутнє соціального добробуту: Пер. з англ. – К.: Основи, 1999. – 346 с.
20. Стрежнева М. В. Социокультурные аспекты европейской интеграции //

- Мировая экономика и международные отношения. — 1996. — № 12. — С. 65–75.
21. *Laburthe* — Tolra Philippe, Warnier Jean — Pierre. *Ethnologie. Antropologie*. Paris: Presse Universitaires de France, 1994. — 412 p.
 22. *West David*. *An Introduction to Continental Philosophy*. — Cambridge: Polity Press, 1996. — 278 p.
 23. *Gundlach Erich, Hiemenz Ulrich Langhammer, Nunnenkamp Peter*, *Regional Integration in Europe and its Effects on Developing Countries*. — Tübingen: Mohr, 1994. — 134 p.
 24. *Handbook on transfrontier cooperation for local and regional authorities in Europe* 3rd edition. — Strasbourg: The Directorate of Environment and Local Authorities of the Council of Europe, 1996. — 168 p.
 25. *Schuman Klaus*. *Transfrontier Cooperation as an Integral Part of European Cooperation and Integration / Building a New Europe*. *Transfrontier Cooperation in Central Europe*. — Prague. Budapest. New York. Kosice: Institute for East West Studies, 1996. — P. 11–29.
 26. *Monti Mario*. *Proportionality: a guiding principle for internal market // Frontier-free Europe*.- 1995. — № 9. — P. 7–8.
 27. *Eckstein H*. *A culturalist theory of political change // American Political Science Review*. — 1989. — № 82 (September). — P 789–804.
 28. *Ландабасо А*. К вопросу о теории регионального развития // *Мировая экономика и международные отношения*. — 1998. — № 3. — С. 133–137.